

דף כב. כג. - יסוד החיוב על אִשׁוּ

מהלך הסוגיה

אִשׁוּ - ר' יוחנן: משום חֶצְיוֹ. ריש לקיש: משום ממונוי.

תנן: הכלב שנטל חררה וכו' על הגדיש משלם ח"נ; ומשמע שהאש חֶץ של הכלב (וח"נ - צרורות)!

- לר"ל מדובר שהכלב זָרְקָה, וחייב רק על מקום פגיעת הגחלת.

ור' יוחנן - כשהניחה כדרכו, על מקום הגחלת נ"ש, ושאר הגדיש ח"נ (חֶצוּ - צרורות).

ת"ש: גמל עֵבֶר ברה"ר ומְטַעַן-פשתן נכנס לחנות ונדלק מִנֵּר והֵבֵעִיר את כל הבניין - בעל-הגמל חייב. משמע שהאש (אע"פ שהיא של החנווני) חֶץ (של הגמל)!

- לר"ל מדובר שהגמל בתנועותיו הֵבֵעִיר את האש בכל מקום בבניין.

- א"כ מדוע בסיפא כשהנֵר היה חוץ-לחנות החנווני חייב [לבדו (תוס')?]

- כשהגמל עמד להטיל מים (זה אונס, שא"א להזיזו משם בינתיים) ובגודל מְשָׁאוֹ הֵבֵעִיר

משם כל הבניין; ברישא בעל-הגמל חייב כי הֵרָבָה בְּמִשְׁאוֹ,

ובסיפא החנווני חייב כי הניח נרו בחוץ.

ת"ש: המדליק גדיש ובו עֵבֶד כפות וגדי סמוך, ונשרפו - פטור, שחייב מיתה על העבד ← האש חֶצְיוֹ!

- לר"ל, מדובר שההצתה היתה פְּגוּף העבד; וקמ"ל דקלב"מ אף שהגדי והעבד שייכים לאנשים שונים.

ת"ש: השולח אש ביד חש"ו - פטור בדיני אדם (וחייב בדיני שמיים). משמע שאִשׁוּ חֶצְיוֹ, שְׁלוֹ שֶׁלַח שורו ('ממונו') ביד חש"ו, וכי פטור?!

ר"ל-חזקיה: פטור רק כשמסר לו גחלת והֵחָרַשׁ לָבָה, אך המוסר לו שלהבת חייב, פְּשׁוּרוֹ.

ר' יוחנן: אפי' מסר לו שלהבת פטור, אחיות החרש גרמה; וחייב רק כשמסר נר וקיסמים ועצים.

רבא: מסייעים לר' יוחנן פסוק וברייתא: "כִּי־תִצָּא אֵשׁ מִעֲצָמָה, כְּנֹזְקֵי מִמוֹנוֹ... שְׁלֵם יְשָׁלֵם הַמִּבְעֵר (בעצמו, כגופו) אֶת־הַבְּעֵרָה".

רבא: קשה לר' יוחנן דין טמוני שפְּטָרָה התורה, ודאי לא פטרה חֶצְיוֹ!

ותירץ: כגון שִׁכְּלוּ חֶצְיוֹ (שנפלה גדר-החצר והאש התפשטה הלאה).

- א"כ גם על הגלוי פטור, שִׁכְּלוּ חֶצְיוֹ!

- אלא ר' יוחנן מודה שיש חיוב משום ממונו כשאין לחייב משום חֶצְיוֹ, כגון שִׁכְּלוּ, וכגון

שהיה יכול להספיק לגדוריו.

- אם ר' יוחנן מסכים לחיוב אִשׁוּ משום ממונו (נוסף ל'חֶצְיוֹ'), מאי בינייהו?

- לחייב, כשיש משום 'חֶצְיוֹ', גם תשלומי צער, ריפוי וְשָׁבַת, כאדם החובל.

[י"ט במרחשון התשפ"ו]

1 רש"י: בפשטות, נפק"מ כשהדליק בגחלת שאינה שלו, שלר"ל פטור כי אינו ממונו; תוס': ודאי שחייב.

2 רש"י: אין להעמיד כשהניחה, שאו חייב נ"ש, שדרכו היא. תוס': אפשר שהניחה בשינוי וכדלעיל (יח.).

3 משום צרורות; לישנא אחרינא: בשינוי - רש"י (לל"א היינו צרורות בשינוי וכדלעיל יח.). אך עי' נחלת משה ומנחת שלמה.

4 תוס': לא בזריקה, שאו דין שאר הגדיש תלוי בבעיית 'כוח כוחו'. רשב"א: אפשר להעמיד בזריקה, ועל הכל חצי נזק.

5 וישלם ח"נ צרורות, ונ"ש על מקום ההבערה (מאירי).

6 אף שנאנס בעמידת הגמל למימיו, היה לו להזהר מראש (תוס').

7 תוס': סתירה האם 'קלב"מ' בזה. ריב"ם: בעלמא חייב ואין 'קלב"מ', מלבד רודף ומבעיר שהכל חייבים להרגו להציל הנרדף; ר"ת: בעלמא פטור, 'קלב"מ', מלבד עדים זוממים, שצריכים 'כאשר זמם'. או: מחלוקת רבה ורבא (עי' תוס' כתובות ל.).

8 רש"י: חֶצְיוֹ; תוס': למסקנה-להלן מודה לחייב כ'ממונו', וכאן פוטר כי ההיזק אינו קרוב ל'דאי (ועי' רשב"א. אך עי' תוריד"ד ט:).

9 פושע (רש"י). תוס': והיינו שההיזק קרוב לוודאי; אך מ"ד 'אִשׁוּ משום ממונו' מחייב אף שאין ההיזק קרוב לוודאי, פְּשׁוּר קשור.

10 הניחא לו נחשב זה נזקי ממונו, שבנזקי ממונו יש חילוקים; אך היכן מצינו שחילקה התורה בנזקי אדם? (תוס')

11 שאין לחייבו על עצם ההבערה, ש'פלתה', אלא על 'אישימור גחלתו' (רש"י).

12 וכן איכא בינייהו האוקימתות דלעיל למשניות, כשאין שייך חיוב משום חֶצְיוֹ (כלב וגמל בשאר הגדיש והבירה, טמוני שלא כלו חֶצְיוֹ) - רש"י ותוס'. 'לשון ראשון נראה לי' של רש"י - מובא בשטמ"ק בשם גליון ור' ישעיה ועי' חכמת שלמה ונחל"ד - רק היכן שהוא ממונו סובר ר' יוחנן שמצטרף חיוב משום חֶצְיוֹ; ונפק"מ בינו ובין ר"ל לעניין ארבעה דברים (ב'חֶצְיוֹ) בלבד, עי' נחל"ד.